

omnis perplexitas, quia nunquam proponitur alicui aliquid credendum sub præcepto nisi mediante Ecclesia catholica, a qua tale præceptum emanat, sicut definitio etiam fidei. Si autem falso alicui dicatur esse præceptum, quod in re non est non debet credere prout dicitur ab isto, sed si ita est ab Ecclesia propositum, quousque sibi magis in particulari constet ita Ecclesiam proponere, vel quia videt sic communiter ab aliis credi, vel quia videt sic in Ecclesia juridice promulgari.

LII. Ad secundum respondetur ex D. Thoma hic quæstione prima, articulo tertio ad tertium, quod fides antiquorum ante adventum Christi non ferebatur in circumstantiam determinatam temporis, in qua Christus nasceretur, quia hoc non erat expressum in Scriptura, sed quod nasceretur circa illa tempora plus vel minus, unde si vellet tunc fidelis elicere actum fidei, et determinare circumstantiam temporis, illa determinatio non attingeretur a fide, quia nihil in particulari de illa dictabat: si autem sine determinatione temporis diceret illa nocte, quod Christus nasceretur, hoc ipso quod determinate loqueretur de futuro, non solum intelligens, quod circa illa tempora nasceretur Christus, sed in qualibet prolatione determinando, quod etiam respectu illius instantis adhuc de futuro Christus nasceretur, in hoc loqueretur humana conjectura quantum ad illam determinationem temporis, quia hoc non determinabat fides (ut dictum est) unde circa illa tempora nullus poterat determinate de futuro, vel de præterito credere fide divina, quod Christus venisset, sed solum quod circa illa tempora veniret, et omnis alia determinatio erat humanæ conjecturæ, quousque per prædicationem Christi, vel miracula, et signa, manifestatum est jam venisse.

LIII. Ex dictis in isto articulo constat nobis veritas, et infallibilitas fidei, cui neque ex Deo dicente, neque ex homine potest falsum subesse; innititur enim prima veritate revelanti, cujus certitudo valde reverenter est observanda a concionatoribus, taliter quod contra reverentiam illi debitam facit, et injuriam ei infert qui in concionibus utitur mendaciis, aut falsis, et fictitiis miraculis ad confirmandas res fidei, vel ad confirmandos fidelium mores: propter quod dicitur Job. XIII: *Numquid Deus indiget nostro mendacio, ut pro illo loquamini dolos?* Quod late prosequitur, et confirmat D. Augustinus in libro contra mendacium, et præcipua ratio hujus habetur capite quarto, quia si sic fides propagaretur, scilicet mendaciis, periclitaretur sane dum quis semel comperto mendacio uno, ad alios merito inciperet dubitare, imo qui cum mendacio confirmat fidem quantum est ex parte sua, mendacem facit Christum, et Ecclesiam cujus legatione prædicator fungitur Deo exhortante per ipsum, ut asserit D. Paulus II ad Corinth. v. Et ob hanc causam in Concilio Lateranensi III, sub Julio II, et Leone X, sessione XI, excommunicantur qui in prædicationibus ad populum miracula falsa, aut incerta, aut prophetias quæ ex sacra Scriptura non constant prædicare ausi fuerint, verum autem est quod Dominus Cajetanus in summa verbo excommunicatio, capite LXXXI, circa finem dubitat an ista excommunicatio, et similes aliæ illius Concilii fuerint usu receptæ, et idem dubitat noster Bartholomæus Carreana in summa Conciliorum in fine illius tertii Concilii Lateranensis. Hæc tamen omnia intelligi debent quando prædicator ordinat mendacium ex proposito ad confirmationem rerum fidei, nam alias si mendacium diceret leve, aut allegaret fal-

so testimonium alicujus sancti, vel prophetæ, ne suam inscientiam, aut oblivionem proderet, non esset mortale peccatum, sed veniale grave secundum circumstantias temporis aut loci, si autem in re gravi mentitur, aut ex proposito, et deliberate falso allegaret prophetam aut sanctum, peccatum mortale committeret.

DISPUTATIO III.

DE PIA AFFECTIONE VOLUNTATIS AD CRE-
DENDUM.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum pia affectio voluntatis concurrat ad specificationem fidei?

I. Sensus dubii est, an species illius actus credendi, quod sit assensus potius quam dissensus circa res credendas dependeat ex affectu, et motione voluntatis; an vero solum dependeat iste actus quoad exercitium ab actu voluntatis ad hoc ut egrediatur, vel non egrediatur; an vero dependeat quoad specificationem, et ex parte objecti moventis; specificative omnis enim motio specificativa tenet se ex parte objecti, sicut motio quoad exercitium ex parte subjecti.

II. Difficultas autem consurgit ex duobus. Primo, quia aliquando salvatur species, et essentia fidei sine pia affectione, ut patet in dæmonibus, qui credunt, et contremiscunt, quasi coacte credentes propter evidentiam signorum. Et similiter quando credo Romam esse, ex tanta multitudine testium sine ulla motione

voluntatis credo; ergo non requiritur ad specificationem fidei acquisitæ affectus credendi, ergo neque ad infusam; potest enim proponi cum tanta evidentia credibilitatis sicut acquisita. Secundo, quia non apparet quid voluntas ponat ex parte objecti formalis fidei, ut moveat intellectum præsertim speculativum, in quo est fides, ut suppono ex D. Thoma hic, quæstione quarta, articulo secundo ad tertium. Nam cum illud objectum sit de se insufficiente ad movendum, alias si esset insufficiente non indigeret voluntatis motione, oportet quod ista insufficientia suppleatur ex parte ipsiusmet objecti; voluntas autem ex parte objecti addere non potest nisi denominationem voliti, quæ denominatio non specificat, neque complet specificationem objecti intellectus; ergo non potest dici, quod motio voluntatis intret specificationem fidei, ex eo quod objectum est insufficiente; aut explicetur quomodo hæc insufficientia per actum voluntatis suppleatur.

III. Nihilominus dicendum est, affectum voluntatis requiri ad ipsam specificationem actus credendi in tantum quod ut bene notat Cajetanus 2-2, quæstione CLXXI, articulo primo, lumen fidei non est lumen intellectuale, ut sic, sed est lumen intellectus ut moti a voluntate, neque illuminat intellectum intra limites intellectus, sed ut subest voluntati. Et D. Thomas perpetuo docet objectum fidei non movere sufficienter in ratione objecti ipsum intellectum, et ideo indigere motione voluntatis; ergo suppletur per voluntatem, id quod se tenet ex parte objecti, et consequenter id quod se tenet ex parte specificationis objecti fidei; de quo videri potest hic quæst. I, art. IV, et quæstione XIV de veritate, articulo primo ad tertium et nonum, ubi ait: « Quod est

ex parte voluntatis est essentialis fidei. » Et hoc etiam sensu accipitur verbum Augustini tractatu xxvi in Joannem: « Crederenon potest aliquis nisi volens: » sumitur etiam hoc ex Concilio Arausicano canone II, capite v, ubi inquit: « Quod credulitatis affectus quo in eum credimus, qui justificat impium datur nobis Spiritus sancti spiratione corrigente voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem. » Si ergo voluntas corrigitur ut credat; ergo requiritur voluntas ad credendum; et non requiritur solum quoad exercitium; ergo quoad specificationem. Minor probatur, nam voluntas quoad exercitium etiam requiritur de facto ad credendum; et ad exercendum actum demonstrationis, et scientiæ, nec tamen propterea dicimus quod ad faciendum debet corrigi voluntas et inspirari affectus, si quidem scientia, et demonstratio etiam cogit invitum, et nolentem. Nec indiget corrigi voluntas, ut ex non sciente reddatur sciens, sed sufficit proponi intellectui demonstrationem; et ex alia parte motio quoad exercitium non corrigit ab infidelitate ad fidem, nam postquam est quis fidelis, et habet habitum fidei, adhuc indiget motione voluntatis quoad exercitium ad credendum de facto, et tamen non corrigitur ab infidelitate ad fidem; ergo illa voluntas corrigens non solum requiritur ad exercitium, sed etiam ad specificationem.

IV. Et ratio est, quia in actu fidei intellectus non habet causam necessitantem ejus assensum ex parte objecti specificantis; ergo objectum specificans in fide solum inducit assensum voluntarium, et non necessarium; ergo ex sua specie, id est, ex vi objecti dependet a motione voluntatis libere. Antecedens patet, quia objectum specificans actum fidei est veritas invidens; er-

go insufficienter movens, si enim est invidens; ergo non sufficienter movens, latetque intellectui pro ea parte qua non videtur, et si latet non movet sufficienter; ergo neque convincit, aut necessitat intellectum, ergo vel suspendit assensum, vel si elicit actum voluntatis elicit, quia potest non elicere, utpote non necessitatus, sed hoc quod non est necessitari intellectum ad assensum tenet se ex parte objecti, quod non sufficit ad talem assensum necessitandum; ergo tenet se ex parte specificationis, quia quod se tenet ex parte objecti, dicitur ex parte specificationis requiri, quia objectum est principium specificandi. Unde ulterius sequitur, quod non sufficit voluntatem se habere negative, ut illum assensum eliciat, quia voluntas negative se habens non potest præbere aliquam vim determinandi ipsi objecto proposito, nec magis se habet ad assensum, quam ad dissensum, ergo non sufficit negative se habere, seu suspendere actum, ut dicatur determinari intellectus ex eo quod sibi placet per voluntatem; si enim negative se habet, non placet illi, sed suspendit actum.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

V. Ad primum ergo respondetur, quod D. Thomas excludit a fide dæmonum voluntarium, quod sit omnibus modis tale, et cui placeat objectum simpliciter, non tamen excludit voluntarium ex metu, quasi coactum, ut videri potest I parte, quæst. LXIV, art. II ad quintum, et tertia parte, quæst. LXXVI, art. III et in III, dist. XXIII, quæst. III art. III ad tertium in hac secunda secundæ, quæst. V, art. II. Quare dicendum est, quod sicut ad projiciendum merces in mare tempore tem-

pestatis requiritur quidem voluntas, sine qua non projicerentur, sed est quodammodo coacta, et invita, seu involuntaria secundum quid, ut doceri solet I-2, quæst. VI, art. VI, ita in dæmonibus concurrunt voluntas ad credendum, non quidem quæ sit pia affectio, et dilectiva boni propositi, sed quæ sit electiva actus credendi, ne maneat intellectus suspensus. Ideoque assimilatur voluntati ex metu, ratione cujus dicuntur credere, et contremiscere, id est, quasi ex metu credere.

VI. Si autem inquiras: Quid sit iste metus, qui ita cogit dæmones ad credendum, respondetur quod dæmones ex una parte vident tantam vehementiam signorum, quibus comprobatur nostra fides, præsertim quia clare experiuntur multos damnari in inferno ob negatam fidem, et multos salvari ob confessionem illius, ipsi autem nollent fidem ita confirmari, sed potius illam abominantur. Ex alia vero parte non possunt illi dissentiri propter tantam probationem, quare coguntur vel suspendere actum omnino, vel fidem confiteri; suspendere autem omnem actum est maxime violentum naturæ, unde ne incurrant in suspensionem, eligunt potius credere, et sic credunt, et contremiscunt, unde dicit S. Thomas quæst. XIV de veritate, artic. IX ad quartum: « Quod credere dicitur æquivocè de dæmonibus et de fidelibus, quia credere dæmonum est fidei acquisitæ, ad quam sufficit voluntas effectiva actus credendi, quia non vult manere suspensus, sed non dilectiva objecti propositi. » At vero ad fidem infusam non sufficit quod quis habeat voluntatem credendi, sed quod habeat principium affectum ad ipsas res creditas. Cujus ratio est, quia fides infusa est radix charitatis, et justificationis: *Nam fides per dilectionem operatur*, ut di-

citur ad Galatas v: ergo requirit non solum voluntatem credendi, sed etiam affectum ad res creditas. De alio vero exemplo quando credimus Romam esse respondetur, quod etiam ibi intervenit aliqua voluntas saltem electiva actus credendi, licet non indigeat intellectus multum firmari circa talem veritatem propter multitudinem testium, vel si absque ullo voluntatis actu assentit intellectus illi veritati vere non credit, sed habet evidentiam illius fundatam in alio principio, quia impossibile est tantam multitudinem testium, qui viderunt Romam convenire ad decipiendum nos, res autem fidei quantumcumque miraculis, et aliis motivis confirmantur, non tamen fundantur quoad nos in multitudine testium ocularium, quia ex his a quibus fidem accipimus, nullus vidit illa objecta fidei, nec omnino constat habuisse evidentiam in testificante.

VII. Ad secundum argumentum pater Torres multis exaggerat ejus difficultatem in præsentī disputatione XXIX, dubio primo. Cæterum non est quod tempore in eo laboremus. Respondetur enim voluntatem non addere aliquid objecto ex parte veritatis, ut possit sufficienter movere quod alias de se non poterat, sed addere aliquid ex parte convenientiæ, quia id ad quod movet voluntas repræsentatur ut convenienti ipsi voluntati, et ex hoc movetur intellectus ad assentiendum illi non quia visum, sed quia placens, et convenienti: unde cum objectum obscure propositum non sit sufficiens ad movendum convincendo, et necessitando intellectum, sit tamen sufficiens ad movendum ad assensum voluntarium; voluntas movendo intellectum reddit illum dispositum, ut sit mobilis ab illo objecto obscuro quoad veritatem, apparente autem quoad convenientiam, et compla-

centiam, sæpe enim nobis placent res cognitæ in confuso, et in obscuro, unde voluntas duplici ratione pertinet ad specificativum fidei. Primo, quatenus reddit intellectum mobilem ab objecto fidei secundum convenientiam rei propositæ, licet non secundum visionem veritatis: secundo, quatenus ex parte objecti addit aliquam repræsentationem, non quidem penetrando veritatem, sed convenientiam objecti ut moveat ad assensum. Unde dicit D. Thomas XIV de veritate, art. II ad decimum: « Quod voluntas determinat intellectum ad assentiendum his, quæ sunt fidei, sed illa voluntas neque est actus charitatis, nec spei, sed quidam appetitus boni re promissi. » Movet ergo voluntas ex parte objecti intellectum, non solum quia facit repræsentari illud ut volitum, sed etiam ut conveniens ipsi voluntati, tamquam bonum quoddam re promissum.

VIII. Ex dictis infero requiri actum voluntatis quoties de novo creditur aliqua veritas, neque enim est major ratio de ista quæ de novo creditur, quam de aliis, quando primo suscepta est fides; semel tamen credita sufficit virtualiter manere voluntatem, nec requiritur nova expresse, et formaliter. Secundo, infero non posse Deum etiam de potentia absoluta supplere hunc actum voluntatis, ita ut aliquis credat non volens proponendo rationes inductivas cum tali efficacia, ut sine voluntatis actu eliciatur assensus credendi, ut male sentit Torres loco supra citato, dubio IV; etenim si essentialiter ille est actus fidei, ex sua essentiali ratione petit objectum non sufficienter movens intellectum, nec per aliquem discursum probabilem, sicut opinio, sed ex sola auctoritate dicentis, sed auctoritas dicentis quamvis multis rationibus proponatur ad convincendam credibilitatem

non tamen movet sufficienter intellectum, nec facit videre veritatem ex vi talium rationum, neque ex vi auctoritatis dicentis, alias mutaret speciem fidei; ergo sistendo intra limites fidei non potest movere nisi libere, et mediante voluntate, non autem convincendo, vel persuadendo, sicut scientia, et opinio.

ARTICULUS II.

Utrum iudicium prærequisitum ad piam affectionem sit supernaturale?

I. Supponendum est ipsam voluntatem, seu pium affectum ad credendum fide infusa debere esse supernaturalem non solum quantum ad modum, sed etiam quantum ad substantiam. Quod sit supernaturale patet, quia respicit res supernaturales, scilicet ea, quæ sunt credenda per fidem, ad quæ afficitur pie ipsa voluntas, et procedit ex principio supernaturali, scilicet ex auxilio gratiæ, quod datur tamquam initium fidei, si quidem ex inspiratione illius voluntatis corrigitur voluntas nostra ex infidelitate ad fidem, ut constat ex Concilio Arausicano secundo supra citato canone IV et V. Et constat quod illud auxilium est auxilium gratiæ, qua sumus Christiani, si quidem per illud volumus credere in Christum; ergo est auxilium supernaturale. Patet consequentia, quia transitus de infidelitate ad fidem christianam est initium fidei, quod necessario debet esse ex gratia Christi, et non ex natura, ut Augustinus late deduxit libro de prædestinatione sanctorum, capit. III. Et deducitur ex illo Philippiens. I: *Vobis donatum est pro Christo ut in eum credatis*: et Actor. XVI: *Cujus Dominus aperuit cor in-*

tendere his, quæ a Paulo dicebantur, qui utique annuntiabat illis fidem: et II Corinth. III dicitur: *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis*.

II. Ratio autem est, quia voluntas credendi est primum initium fidei christianæ, quæ est fundamentum justificationis, ut docet Tridentinum sessione VI, capite VIII. Si autem non esset ordinis supernaturalis, sed naturalis, esset ex propriis viribus hoc initium fidei, quia vires naturales sunt propriæ, hoc autem pertinet ad errorem Semipelagianorum, qui dicebant initium fidei esse ex nobis, id est, ipsum desiderium, seu voluntatem credendi, et operandi, ut constat ex Augustino libro de prædestinatione sanctorum, capite secundo, et sequentibus, et ex epistolis Prosperi, et Hilarii ad Augustinum.

III. Nec dici potest Concilium Arausicanum solum definire affectum credulitatis indigere gratia, quando est ad credendum fide viva, quod fit per charitatem, si quidem loquitur de fide, qua in Deum credimus, quibus verbis designari solet fides viva, non vero definire quod requiritur gratia supernaturalis ad affectum credendi etiam fide informi: non inquam hoc dici potest; tum, quia Concilium loquitur de affectu corrigente voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, correctio autem ista fit ante charitatem, quia prior est fides charitate; tum, quia charitas non potest dici initium fidei, sed consummatio, et perfectio, Concilium autem definit contra Semipelagianos initium fidei esse ex gratia Dei; ergo non loquitur de ipso affectu charitatis, sed de illo qui præcedit fidem, atque adeo et charitatem. Quod vero hæc voluntas sit supernaturalis quoad substantiam inde probatur, quia non est supernaturalis propter modum

producendi aliquid naturale supernaturali modo, sicut quando visus restituitur cæco, tunc enim est supernaturale quoad modum, non quoad substantiam, quando res quæ producitur in se naturalis est, verbi gratia oculus, sed modus producendi non est naturalis, sed miraculosus, in præsentem autem voluntas credendi non est supernaturalis propter modum producendi, sed propter rem ipsam quam attingit, quia scilicet illa voluntas est affectus circa res supernaturales initians in nobis fidem, ergo non habet supernaturalitatem solum ratione modi quo producitur, sed ex parte ipsius rei productæ, et objecti supernaturalis circa quod versatur, quod est ex sua specie, et objecto esse supernaturale.

IV. Quod si dicas, posse aliquem habere voluntatem credendi ex aliquo pravo fine, et tunc illa voluntas non est supernaturalis, cum sit peccatum, et sufficit movere nos ad credendum, ergo sine voluntate supernaturali potest aliquis velle credere, respondetur quod talis homo dupliciter potest se gerere. Primo, quod habeat duas voluntates se concomitantes, scilicet vere credere res supernaturales absolute, et simul velle adhærere fini pravo; sicut qui suspicit baptismum animo suspiciendi verum sacramentum, sed cum adhæsione ad peccatum, imo etiam si suspiciat fidem, ut magis jubetur ad finem pravum consequendum, animo tamen vere suscipiendi fidem, et tunc voluntas credendi distincta a voluntate peccandi, quia mere supernaturalis, nec vitiat ex alia voluntate peccandi, quia mere concomitatur, nec influit in illam. Alio modo potest habere unam tantum voluntatem, quæ sit voluntas credendi propter finem pravum tamquam propter motivum primum, et per se, et